GENERALINIO ADVOKATO
YVES BOT IŠVADA,
pateikta 2018 m. rugsėjo 6 d.[1]

Byla C-386/17

Stefano Liberato
prieš
Luminita Luisa Grigorescu

(*Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 5 straipsnio 2 punktas – 27 straipsnis – 35 straipsnio 3 dalis – Jurisdikcija ir teismo sprendimų, susijusių su išlaikymo prievolėmis, pripažinimas ir vykdymas – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – 19 ir 24 straipsniai – Jurisdikcija ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimas ir vykdymas – *Lis pendens* – *Lis pendens* taisyklių pažeidimas – Pasekmės – Draudimas peržiūrėti kilmės valstybės narės teismo jurisdikciją“

1. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000[2], 19 ir 24 straipsnių išaiškinimu.

2. Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant Stefano Liberato ir Luminita Luisa Grigorescu bylą dėl Rumunijos teismų priimto sprendimo, susijusio su santuokiniu ryšiu, tėvų pareigomis ir išlaikymo prievolėmis, pripažinimo Italijos teismuose.

3. Šioje byloje Teisingumo Teismas turi galimybę patikslinti, ar tai, kad teismas, kuriame byla iškelta vėliau, pažeidė *lis pendens* taisykles, gali būti pagrindas nepripažinti šio teismo priimto sprendimo.

4. Savo analizės pabaigoje, pritardamas 2015 m. lapkričio 19 d. Sprendime *P*[3] padarytai išvadai, pasiūlysiu visų pirma nuspręsti, kad 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001[4] dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo[5] 35 straipsnio 3 dalis ir Reglamento Nr. 2201/2003 24 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal šias nuostatas draudžiama laikyti, jog tai, kad teismas, kuriame byla buvo iškelta vėliau, pažeidė Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnyje ir Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnyje nurodytas *lis pendens* taisykles, yra pagrindas nepripažinti šio teismo sprendimo, kadangi jis prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti šį sprendimą, viešajai tvarkai.

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243.

3 C-455/15 PPU, toliau – Sprendimas *P*, EU:C:2015:763.

4 Dėl būtinybės remtis šiuo reglamentu žr. šios išvados 43 ir 44 punktus.

5 OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42, klaidų ištaisymas OL L 290, 2014, p. 11.

I. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. Reglamentas Nr. 44/2001

5. Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 2 punkte nustatyta:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl:

<…>

2) išlaikymo gali būti iškelta kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios arba gyvenamosios vietos teismuose arba, jeigu tokia byla yra susijusi su byla dėl asmens statuso, teisme, kuris pagal jam taikomą teisę turi jurisdikciją nagrinėti minėtas bylas, jeigu tokia jurisdikcija nėra pagrįsta vien tik vienos iš šalių pilietybe.“

6. Šio reglamento 27 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Jeigu skirtingų valstybių narių teismuose iškeliamos bylos tuo pačiu ieškinio pagrindu ir tarp tų pačių šalių, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, savo iniciatyva sustabdo bylos procesą, kol nustatoma pirmojo iškėlusio bylą teismo jurisdikcija.

2. Jeigu nustatoma teismo, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, jurisdikcija, bet kuris teismas, kitas nei pirmiau nurodytas teismas, atsisako jurisdikcijos pastarojo naudai.“

7. Minėto reglamento 28 straipsnyje nustatyta:

„1. Jeigu skirtingų valstybių narių teismuose yra nagrinėjamos susijusios bylos, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, gali sustabdyti savo bylos procesą.

2. Jeigu šios bylos yra nagrinėjamos pirmosios instancijos teisme, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, vienos iš šalių prašymu taip pat gali atsisakyti jurisdikcijos, jeigu nagrinėjamose bylose jurisdikciją turi pirmąją bylą iškėlęs teismas ir jeigu jo įstatymas leidžia minėtas bylas nagrinėti kartu.

3. Pagal šį straipsnį bylos laikytinos susijusiomis, kai jos yra tokios panašios, kad jas tikslinga nagrinėti ir spręsti kartu, siekiant išvengti sprendimų nesuderinamumo rizikos, atsirandančios bylas nagrinėjant atskirai.“

8. To paties reglamento 34 straipsnyje numatyta:

„Teismo sprendimas nėra pripažįstamas:

1) jei toks pripažinimas yra aiškiai prieštaraujantis valstybės narės, kurioje siekiama jį pripažinti, viešajai tvarkai;

<…>

3) jei jis yra nesuderinamas su sprendimu, priimtu dėl ginčo tarp tų pačių šalių prašomoje sprendimo pripažinimo valstybėje narėje;

4) jei jis yra nesuderinamas su anksčiau priimtu kitoje valstybėje narėje teismo sprendimu dėl ieškinio tuo pačiu pagrindu tarp tų pačių šalių, jei ankstesnis sprendimas atitinka sprendimų pripažinimo sąlygas prašomoje pripažinti valstybėje narėje.“

9. Reglamento Nr. 44/2001 35 straipsnyje nurodyta:

„1. Be to, sprendimas nėra pripažįstamas, jei jis prieštarauja II skyriaus 3, 4 ar 6 skirsniams, arba 72 straipsnyje numatytu atveju.

2. Nagrinėdamas pirmiau minėtoje dalyje numatytus jurisdikcijos pagrindus, prašomas teismas ar kompetentinga institucija yra įpareigot[i] kilmės valstybės narės teismo faktų aiškinim[o].

3. Priklausomai nuo 1 dalies, kilmės valstybės narės teismo jurisdikcija gali nebūti peržiūrima. 34 straipsnio 1 punkte minimas viešosios tvarkos kriterijus negali būti taikomas taisyklėms dėl jurisdikcijos.“

2. Reglamentas Nr. 2201/2003

10. Reglamento Nr. 2201/2003 11, 12, 21 ir 33 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(11) Išlaikymo pareigos neįeina [į] šio reglamento taikymo sritį, nes joms jau taikomas [Reglamentas] Nr. 44/2001. Teismai, turintys jurisdikciją pagal šį reglamentą, paprastai turės jurisdikciją priimti sprendimus dėl išlaikymo pareigų taikydami [Reglamento] Nr. 44/2001 5 straipsnio 2 dalį.

(12) Jurisdikcijos pagrindai, susiję su tėvų pareigomis, nustatyti šiame reglamente, yra suformuluoti kuo labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad jurisdikcija turėtų pirmiausiai priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narei, išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba pagal tėvų pareigų turėtojų susitarimą.

<…>

(21) Valstybėje narėje atliekamas teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas turėtų būti grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, o nepripažinimo pagrindai turėtų būti minimalūs.

<…>

(33) Šis reglamentas pripažįsta Europos Sąjungos [p]agrindinių teisių chartijos principus ir jų laikosi. Visų pirma juo siekiama užtikrinti pagarbą pagrindinėms vaiko teisėms, išdėstytoms <…> Pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnyje.“

11. Šio reglamento 12 straipsnio „Jurisdikcijos prorogacija“ 1 ir 2 dalyse nurodyta:

„1. Valstybės narės teismai, kuriems pagal 3 straipsnį yra suteikta jurisdikcija nagrinėti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, turi jurisdikciją bet kurioje byloje [dėl] tėvų pareigų, susijusioje su tuo pareiškimu, jeigu[:]

a) bent vienas iš sutuoktinių turi tėvų pareigas

ir

b) tokiai teismų jurisdikcijai, teismui priėmus bylą savo žinion, aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė abu sutuoktiniai ir tėvų pareigų turėtojai, ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus.

2. Pagal šio straipsnio 1 dalį suteikta jurisdikcija baigiasi, kai tik[:]

a) teismo sprendimas priimti arba atmesti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia tapo galutinis;

b) tais atvejais, kai byla dėl tėvų pareigų nagrinėjama dieną, nurodytą a punkte, teismo sprendimas šiose bylose tapo galutinis[,] arba

c) šios dalies a ir b punktuose nurodytos bylos užbaigiamos dėl kitos priežasties.“

12. Minėto reglamento 17 straipsnyje „Jurisdikcijos tikrinimas“ nustatyta:

„Jeigu valstybės narės teisme iškeliama byla, kurią nagrinėti pagal šį reglamentą jurisdikciją turi ne jis, o kitos valstybės narės teismas, pirmiau nurodytas teismas savo iniciatyva pareiškia, kad jurisdikcijos neturi.“

13. To paties reglamento 19 straipsnyje „*Lis pendens* ir su jomis susiję ieškiniai“ numatyta:

„1. Jeigu tarp tų pačių šalių skirtingų valstybių narių teismuose iškeliamos bylos dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, savo iniciatyva sustabdo nagrinėjimo procesą, kol nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija.

2. Jeigu skirtingų valstybių narių teismuose iškeliamos bylos dėl tėvų pareigų t[am pa[čiam] vaik[ui] ir tuo pačiu ieškinio pagrindu, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, savo iniciatyva sustabdo nagrinėjimo procesą, kol nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija.

3. Jeigu nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, atsisako jurisdikcijos pirmojo teismo naudai.

Tokiu atveju šalis, kuri kreipėsi į teismą, kuriame buvo vėliau iškelta byla, gali tą ieškinį pateikti pirmajam teismui.“

14. Reglamento Nr. 2201/2003 21 straipsnio „Teismo sprendimo pripažinimas“ 1 ir 4 dalyse nustatyta:

„1. Valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų.

<…>

4. Jeigu teismo sprendimo pripažinimo klausimas valstybės narės teisme iškeliamas atsitiktinai [kaip papildomas klausimas], minėtas teismas gali jį išspręsti.“

15. Šio reglamento 22 straipsnyje „Teismo sprendimų dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia nepripažinimo pagrindai“ nustatyta:

„Teismo sprendimas dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia nepripažįstamas, jeigu:

a) toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešajai tvarkai;

<…>

c) jis yra nesuderinamas su teismo sprendimu, priimtu byloje tarp tų pačių šalių toje valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti teismo sprendimą;

<…>“

16. Minėto reglamento 23 straipsnis „Teismo sprendimų, susijusių su tėvų pareigomis, nepripažinimo pagrindai“ suformuluotas taip:

„Teismo sprendimas, susijęs su tėvų pareigomis, nepripažįstamas, jeigu:

a) toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešajai tvarkai, atsižvelgiant į tai, kas naudingiausia vaikui;

<…>

e) jis nesuderinamas su teismo sprendimu, susijusiu su tėvų pareigomis, vėliau priimtu valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti teismo sprendimą;

<…>“

17. To paties reglamento 24 straipsnyje „Draudimas peržiūrėti kilmės valstybės narės teismo jurisdikciją“ nustatyta:

„Kilmės valstybės narės teismo jurisdikcija negali būti peržiūrima. Tikrinimas, ar tai atitinka viešąją tvarką, kaip nurodyta 22 straipsnio a punkte ir 23 straipsnio a punkte, negali būti taikomas jurisdikcijos taisyklėms, išdėstytoms 3–14 straipsniuose.“

B. Italijos teisė

18. *Codice civile* (Civilinis kodeksas) 150 straipsnyje „Gyvenimas skyrium (separacija)“ nustatyta:

„Leidžiamas sutuoktinių gyvenimas skyrium (separacija).

Gyvenimas skyrium (separacija) gali būti nustatytas teismo sprendimu arba bendru sutuoktinių susitarimu.

Teisę kreiptis dėl gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo teismo sprendimu arba dėl gyvenimo skyrium (separacijos) susitarimo patvirtinimo turi tik sutuoktiniai.“

19. Civilinio kodekso 151 straipsnyje „Gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymas teismo sprendimu“ numatyta:

„Dėl gyvenimo skyrium (separacijos) galima kreiptis, jeigu dėl tam tikrų aplinkybių, nors ir nepriklausančių nuo vieno ar abiejų sutuoktinių valios, bendras jų gyvenimas tapo netoleruotinas arba gali iš esmės pakenkti jų vaikų auklėjimui.

Jeigu susidaro tam tikros aplinkybės ir pateiktas atitinkamas prašymas, teismas, nustatydamas gyvenimą skyrium (separaciją), nurodo, kad separacija įvyko dėl vieno iš sutuoktinių kaltės atsižvelgiant į šio sutuoktinio elgesį, prieštaraujantį iš santuokos kylančioms pareigoms.“

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad galutiniam santuokinių ryšių nutraukimui (santuokos nutraukimui) *ratione temporis* taikytina nuostata – tai 1970 m. gruodžio 1 d. *legge n. 898 (Disciplina dei casi di scioglimento del matrimonio)* (Įstatymas Nr. 898 (Santuokos pabaigos atvejų reglamentavimas))[6] 3 straipsnio pirmos pastraipos 2 punkto b papunktis, kuris suformuluotas taip:

„Nutraukti santuoką arba jos padarinius pagal civilinę teisę gali prašyti vienas iš sutuoktinių:

<…>

2) tais atvejais, kai:

<…>

b) buvo priimtas ir tapo galutinis sprendimas dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo ar dėl gyvenimo skyrium (separacijos) susitarimo patvirtinimo arba faktinis gyvenimas skyrium (separacija) prasidėjo ne mažiau kaip prieš dvejus metus iki 1970 m. gruodžio 18 d. Visais nurodytais atvejais norint pateikti prašymą nutraukti santuoką arba jos padarinius pagal civilinę teisę, nepertraukiamas gyvenimas skyrium (separacija) turi tęstis ne mažiau kaip trejus metus nuo sutuoktinių atvykimo pas teismo pirmininką vykstant gyvenimo skyrium (separacijos) bylos nagrinėjimui, įskaitant atvejus, kai bylos nagrinėjimas ginčo teisena vėliau tapo bendru sutuoktinių sutarimu vykstančiu procesu.“

21. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas priduria, kad tėvų pareigos ir vaiko išlaikymo prievolė pagal Civilinio kodekso 337bis–337octies straipsnius yra reglamentuojamos vienodai gyvenimo skyrium (separacijos) ir santuokos nutraukimo atvejais.

II. Faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje ir prejudiciniai klausimai

22. S. Liberato ir L. L. Grigorescu susituokė 2005 m. spalio 22 d. Romoje (Italija) ir kartu gyveno šioje valstybėje narėje iki vaiko gimimo 2006 m. vasario 20 d. Sutuoktinių santykiai palaipsniui blogėjo. Motina išsivežė vaiką į Rumuniją ir nebegrįžo į šeimos namus Italijoje[7].

23. 2007 m. gegužės 22 d. S. Liberato pareiškė ieškinį *Tribunale di Teramo* (Teramo teismas, Italija) prašydamas nustatyti gyvenimą skyrium (separaciją) ir suteikti vaiko globos teises. L. L. Grigorescu įstojo į bylą ir prašė nustatyti gyvenimą skyrium (separaciją) dėl jos sutuoktinio kaltės, suteikti jai išimtines vaiko globos teises ir įpareigoti tėvą prisidėti prie vaiko išlaikymo.

24. 2012 m. sausio 19 d. sprendimu[8] *Tribunale di Teramo* (Teramo teismas) nustatė sutuoktinių gyvenimą skyrium (separaciją) dėl L. L. Grigorescu kaltės ir atskira nutartimi perdavė bylą ištirti dėl priešpriešinių šalių reikalavimų, susijusių su tėvų pareigomis.

25. Tuo metu, kai su tėvų pareigomis susijusi byla dar buvo nagrinėjama Italijoje, L. L. Grigorescu 2009 m. rugsėjo 30 d. kreipėsi į *Judecătoria București* (Bukarešto apylinkės teismas, Rumunija) dėl santuokos nutraukimo, išimtinių globos teisių ir tėvo prisidėjimo prie vaiko išlaikymo.

6 GURI Nr. 306, 1970 m. gruodžio 3 d., p. 8046.

7 2013 m. birželio 12 d. galutiniame sprendime Nr. 1072, kurį priėmė *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas, Rumunija) trečioji civilinių bylų, nepilnamečių ir šeimos reikalų kolegija, kuris buvo pridėtas prie prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir kurį pateikė S. Liberato, patikslinta, kad „[t]eismas konstatavo, jog šalys sudarė santuoką Italijoje 2005 m. spalio mėn. ir gyveno tai Rumunijoje, tai Italijoje iki 2006 m. spalio mėn. Nuo to laiko šalys faktiškai gyvena atskirai, o atsakovė ir santuokoje gimęs nepilnametis vaikas gyvena išimtinai Rumunijoje. Taigi, nuo 2006 m. atsakovė gyveno išimtinai Rumunijoje ir joje turėjo vienintelę gyvenamąją vietą“. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą teksto matyti, kad ginčas nebuvo susijęs su vaiko išvežimo ar negrąžinimo teisėtumu.

8 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslino, kad šis sprendimas tapo galutinis.

26. Vykstant šios bylos nagrinėjimui ginčo teisena, S. Liberato visų pirma pareiškė prieštaravimą dėl *lis pendens*, nes Italijoje byla dėl gyvenimo skyrium (separacijos) buvo iškelta pirmiau. Vis dėlto 2010 m. gegužės 31 d. *Judecătoria București* (Bukarešto apylinkės teismas) priėmė sprendimą dėl santuokos nutraukimo, suteikė vaiko globos teises motinai ir nustatė tėvo pasimatymų su vaiku tvarką ir tėvo mokėtino išlaikymo vaikui dydį.

27. Šis sprendimas tapo galutinis po to, kai 2013 m. birželio 12 d. sprendimu *Curtea de Appel București* (Bukarešto apeliacinis teismas) patvirtino 2012 m. gruodžio 3 d. *Tribunalul București* (Bukarešto apylinkės teismas, Rumunija) sprendimą, kuriuo buvo atmestas S. Liberato apeliacinis skundas dėl 2010 m. gegužės 31 d. sprendimo.

28. Vėliau, priėmus 2013 m. liepos 8 d. *Tribunale di Teramo* (Teramo teismas) sprendimą, Italijoje buvo baigta byla dėl gyvenimo skyrium (separacijos). Šis teismas suteikė išimtines vaiko globos teises tėvui ir nurodė nedelsiant grąžinti vaiką į Italiją. Minėtas teismas taip pat nustatė motinos pasimatymų su vaiku Italijoje tvarką, prižiūrint socialinėms tarnyboms ir prokurorui, ir įpareigojo ją prisidėti prie vaiko išlaikymo.

29. *Tribunale di Teramo* (Teramo teismas) atmetė priešpriešinį L. L. Grigorescu reikalavimą, kad 2012 m. gruodžio 3 d. *Tribunalul București* (Bukarešto apylinkės teismas) sprendimas dėl santuokos nutraukimo būtų pripažintas Italijoje pagal Reglamentą Nr. 2201/2003. *Tribunale di Teramo* (Teramo teismas) pažymėjo, kad byla dėl santuokos nutraukimo buvo pradėta Rumunijoje 2009 m., 2007 m. Italijoje išnagrinėjus pradėtos bylą dėl gyvenimo skyrium (separacijos), ir kad *Tribunalul București* (Bukarešto apylinkės teismas) pažeidė Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnį, nes nesustabdė bylos nagrinėjimo.

30. L. L. Grigorescu padavė apeliacinį skundą dėl šio sprendimo ir visų pirma pateikė priešpriešinį reikalavimą pripažinti 2013 m. birželio 12 d. *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas) sprendimą, kuriame, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, prieštaravimas dėl *lis pendens* buvo atmestas tuo pagrindu, kad abiejų bylų dalykas nebuvo tapatus, kaip numatyta Rumunijos procesinėje teisėje[9]. 2014 m. kovo 31 d. sprendimu *Corte d'appello di L'Aquila* (Akvilos apeliacinis teismas, Italija) pakeitė pirmosios instancijos teismo priimtą spendimą ir pritarė prieštaravimui, grindžiamam tuo, kad Rumunijos teismų priimtas sprendimas dėl santuokos nutraukimo, taip pat susijęs su vaiko globos teisėmis ir šio vaiko išlaikymu, tapo galutinis. Šis teismas nusprendė, jog tai, kad teisminės institucijos, kuriose byla buvo iškelta vėliau, t. y. Rumunijos teismai, pažeidė *lis pendens* tvarką Sąjungos teisėje, neturi „reikšmės" nagrinėjant galutinių Rumunijoje priimtų sprendimų pripažinimo sąlygas, nesvarbu, kad Rumunijos teismų sprendimai neatitinka Italijoje priimtų sprendimų, ir padarė išvadą, kad nėra jokio pagrindo, be kita ko, susijusio su viešąja tvarka, kuris trukdytų pripažinti Rumunijos teismo sprendimą.

31. S. Liberato padavė kasacinį skundą dėl šio *Corte d'appello di L'Aquila* (Akvilos apeliacinis teismas) sprendimo.

32. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas – *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) – nurodo, kad Rumunijoje priimtas sprendimas yra susijęs su santuokiniu ryšiu, tėvų pareigomis ir išlaikymo prievole. Italijoje pradėtoje byloje dėl gyvenimo skyrium (separacijos) buvo pateikti tie patys prašymai, išskyrus prašymą dėl santuokinio ryšio, – šis nėra tapatus, nes Italijos teisės sistemoje reikalaujama įrodyti, kad prieš nutraukiant santuoką buvo įvykdytos įstatymo nustatytos sąlygos dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium (separacijos).

9 Dėl išsamesnių motyvų žr. šios išvados 61 punktą.

33. Visų pirma šis teismas nurodo, kad Reglamento Nr. 2201/2003 22 straipsnio c punkte, šio reglamento 23 straipsnio e punkte ar Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 4 dalyje nėra numatyta pagrindų, kurie neleistų pripažinti Rumunijos teismo sprendimo, kiek tai susiję atitinkamai su sutuoktinių statusu, tėvų pareigomis ir išlaikymo prievolėmis.

34. Minėto teismo teigimu, toliau reikia išnagrinėti, ar valstybės narės, kurioje buvo priimtas prašomas pripažinti sprendimas, teismai pažeidė taikytinas nuostatas, susijusias su *lis pendens* atvejais Sąjungos teisėje, t. y. Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnį ir Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnį, ir, jei buvo pažeistos abi šios nuostatos, ar šis pažeidimas gali būti laikomas pagrindu, trukdančiu pripažinti sprendimą dėl jo akivaizdaus prieštaravimo viešajai tvarkai.

35. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad *lis pendens* Sąjungos teisėje yra išreikštas principas, kuriuo yra paremta teismo sprendimų judėjimo tarp valstybių narių sistema, grindžiama pasitikėjimu ir bendradarbiavimu. *Lis pendens* atveju sprendimas grindžiamas trimis principais: ši sąvoka yra savarankiška; teismui, kuriame byla iškelta vėliau, draudžiama peržiūrėti teismo, kuriame byla iškelta pirmiau, jurisdikciją; pastarasis teismas turi jurisdikciją, paremtą pirmenybe laiko atžvilgiu, ir ji yra privaloma teismui, kuriame byla iškelta vėliau.

36. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad prieštaravimas dėl *lis pendens*, kurį S. Liberato pareikšdavo kiekvienoje Rumunijoje vykstančio proceso stadijoje, be kita ko, – *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas), buvo atmestas dėl to, kad nebuvo visiško ieškinio pagrindo, dalyko ir bylos šalių tapatumo remiantis, pirma, Rumunijos nacionalinėje proceso teisėje numatyta *lis pendens* taisykle, ir, antra, „lis pendens“ sąvoka Sąjungos teisėje, įtvirtinta Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnio 1 dalyje. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro išvadą, kad Rumunijos teismai nepaisė Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnio 1 dalies teksto, pagal kurį bylos dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) ar santuokos pripažinimo negaliojančia vertinamos vienodai ir todėl nėra reikalaujama ieškinio pagrindo ir dalyko tapatumo.

37. Dėl bylos, susijusios su vaiko išlaikymo prievole, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad sprendimas šioje byloje priklauso nuo sprendimo byloje dėl tėvų pareigų ir negali būti nuo jo atskirtas nei logikos, nei teisės požiūriu, nes yra nulemtas pagrindinio sprendimo. Šis teismas mano, kad yra įvykdytos sąlygos pagal Reglamento Nr. 44/2001 28 straipsnį, siejamą su 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje [10] 3 straipsniu, net jei ši nuostata tiesiogiai nėra taikytina [11].

38. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, galutinis Rumunijos teismo sprendimas, kurį prašoma pripažinti, buvo priimtas teismo, neturinčio jurisdikcijos nagrinėti bylą, nes byla jame buvo iškelta vėliau.

39. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šis pažeidimas susijęs ne tik su jurisdikcijos paskirstymo dviem valstybėms narėms kriterijaus taikymu, bet ir, atsižvelgiant į *lis pendens* paskirtį valstybių narių teismo sprendimų automatiško pripažinimo ir vykdymo sistemoje, su procesinės viešosios tvarkos principo įgyvendinimu Sąjungos teisėje – šis principas reiškia teisėtą teismo sprendimų judėjimą Sąjungoje. Pirmenybės laiko atžvilgiu principas, pagrindžiantis procesinę taisyklę, kuria remiantis pareikštas prieštaravimas dėl *lis pendens*, turi esminę reikšmę Sąjungos procesinėje teisėje, nes jo paskirtis – neleisti teismui imtis iniciatyvos tik tam, kad būtų išvengta tam tikros proceso baigties, jei šis teismas nepritaria sprendimams dėl bylos esmės, kuriuos jau priėmė jurisdikciją turintis teismas, kuriame byla buvo iškelta pirmiau ir kurio jurisdikcija nagrinėjamu atveju buvo visiškai neginčijama.

10 OL L 7, 2009, p. 1, klaidų ištaisymas OL L 131, 2011, p. 26, OL L 8, 2013, p. 19, ir OL L 289, 2014, p. 24.

11 Pagal Reglamento Nr. 4/2009 76 straipsnio trečią pastraipą šis reglamentas taikomas nuo 2011 m. birželio 18 d.

40. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad Reglamento Nr. 2201/2003 24 straipsnyje, pagal kurį draudžiama peržiūrėti kilmės valstybės narės teismo jurisdikciją, yra nurodytos šio reglamento 3–14 straipsniuose išdėstytos jurisdikcijos taisyklės, o ne taisyklė, numatyta minėto reglamento 19 straipsnyje.

41. Šiomis aplinkybėmis *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytų *lis pendens* taisyklių pažeidimas daro poveikį tik jurisdikcijos nustatymui, dėl to taikomas šio reglamento 24 straipsnis, ar, atvirkščiai, tai gali būti pagrindas nepripažinti valstybėje narėje, kurioje byla iškelta pirmiau, sprendimo, priimto valstybėje narėje, kurioje byla iškelta vėliau, dėl viešosios tvarkos procesinių normų, atsižvelgiant į tai, kad Reglamento Nr. 2201/2003 24 straipsnyje daroma nuoroda tik į 3–14 straipsniuose nurodytas jurisdikcijos nustatymo taisykles, bet ne į paskesnį 19 straipsnį?

2. Ar Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnis, suprantamas jį tik kaip jurisdikcijos nustatymo kriterijų, prieštarauja *lis pendens* sąvokai pagal Europos Sąjungos teisę ir normos, kuria siekiama nustatyti nukrypti neleidžiančių viešosios tvarkos procesinių taisyklių rinkinį, siekiant sukurti bendrą valstybių narių tarpusavio pasitikėjimu ir procesiniu teisingumu grįstą erdvę, kurioje sprendimai būtų pripažįstami savaime ir galėtų laisvai judėti, funkcijai ir tikslams?“

III. Analizė

42. Siekiant nustatyti pasekmes, kurių nagrinėjamos bylos aplinkybėmis kyla dėl *lis pendens* taisyklių nesilaikymo, iš pradžių reikia patikslinti visas aiškintinas nuostatas ir *lis pendence* mechanizmo įgyvendinimo sąlygas.

A. Išankstinės pastabos

1. Dėl prejudicinių klausimų performulavimo

43. Reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, užduodamas savo klausimus, remiasi tik Reglamentu Nr. 2201/2003, nors iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinė byla yra susijusi ne tik su tėvų pareigomis, bet ir su išlaikymo prievolėmis, kurios nepatenka į šio reglamento taikymo sritį [12].

44. Todėl prejudiciniai klausimai turi būti performuluoti ir nurodytas Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 2 punktas, kuris yra taikytinas, nes ieškiniai buvo pareikšti iki 2011 m. birželio 18 d. [13].

45. Taigi, laikytina, kad savo dviem prejudiciniais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Reglamento Nr. 44/2001 35 straipsnio 3 dalis ir Reglamento Nr. 2201/2003 24 straipsnis gali būti aiškinami taip, kad pagal šias nuostatas nedraudžiama, jeigu teismas, į kurį buvo kreiptasi vėliau, pažeidžia Reglamento

12 Šis pasiūlymas performuluoti klausimą palygintinas su Teisingumo Teismo atliktu performulavimu 2017 m. vasario 15 d. Sprendime *W ir V* (C-499/15, EU:C:2017:118, 44–46 punktai ir nurodyta jurisprudencija).

13 *Tribunale di Teramo* (Teramo teismas) gavo pagrindinį ieškinį 2007 m. gegužės 22 d., 2012 m. sausio 19 d. sprendimu jis perdavė susijusius prašymus tyrimui ir 2013 m. liepos 8 d. priėmė negalutinį sprendimą dėl šių prašymų.

Nr. 44/2001 27 straipsnyje ir Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnyje įtvirtintas *lis pendens* taisykles, laikyti tai pagrindu nepripažinti šio teismo priimto sprendimo vadovaujantis prieštaravimu valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešosios tvarkos procesinėms normoms, kurios laikomos esminėmis Sąjungos teisės sistemoje.

2. Dėl reglamentuose Nr. 44/2001 ir 2201/2003 numatyto „lis pendens“ mechanizmo tapatumo

46. Pagal šiuos du reglamentus teismas, į kurį buvo kreiptasi vėliau, įpareigojamas atsisakyti savo jurisdikcijos [14]. Teisingumo Teismas konstatavo, kad „Reglamento Nr. 2201/2003[[15]] 19 straipsnis savo formuluote panašus į Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnį, kuriuo pakeistas konvencijos[[16]] 21 straipsnis, ir juo įtvirtintas *lis pendens* atvejų nagrinėjimo mechanizmas, analogiškas tam, kuris buvo numatytas dviejuose pastaruosiuose straipsniuose. Vadinasi, reikia atsižvelgti į Teisingumo Teismo išaiškinimus dėl šių straipsnių“ [17].

3. Dėl „lis pendens“ atvejų nagrinėjimo mechanizmo ir jo tikslo

47. Kaip Teisingumo Teismas jau yra pabrėžęs dėl Reglamento Nr. 2201/2003, „Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė sukurti aiškų ir veiksmingą *lis pendens* atvejų nagrinėjimo mechanizmą (dėl Reglamento Nr. 44/2001 pagal analogiją žr. Sprendimo *Cartier parfums-lunettes ir Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:109, 40 punktą)“ [18].

48. Pagal šį mechanizmą, kuris yra „grindžiamas chronologine tvarka, kuria buvo kreiptasi į teismus“ [19], reikalaujama, kad teismas, į kurį buvo kreiptasi vėliau, savo iniciatyva sustabdytų bylos nagrinėjimą, kol bus nustatyta pirmojo teismo jurisdikcija.

49. Teisingumo Teismas patikslino, jog „tam, kad teismo, į kurį kreiptasi pirmiausia, jurisdikcija būtų nustatyta, kaip tai suprantama pagal [Reglamento Nr. 2201/2003] 19 straipsnio 1 dalį, pakanka, kad šis teismas savo iniciatyva nebūtų atsisakęs jurisdikcijos ir nė viena šalis jos nebūtų užginčijusi iki to momento, kai šiam teismui pateikiamos pastabos, kurios pagal nacionalinę teisę laikomos pirmaisiais gynybos argumentais dėl bylos esmės (pagal analogiją žr. Sprendimo *Cartier parfums-lunettes ir Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:1099, 44 punktą)“ [20].

14 Gali būti pažymėta, kad pareiga paisyti kreipimosi į teismą chronologijos yra nustatyta ir Reglamento Nr. 4/2009 12 straipsnyje, kuris yra griežtesnis nei Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnis, nes jame reikalaujama trejopo tapatumo – ieškinio pagrindo, dalyko ir bylos šalių. Tas pats pasakytina apie kitų trijų reglamentų – t. y. 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (OL L 201, 2012, p. 107, klaidų ištaisymas OL L 344, 2012, p. 3), 2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamento (ES) 2016/1103, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės ir teismo sprendimų sutuoktinių turto teisinių režimų klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje (OL L 183, 2016, p. 1, klaidų ištaisymas OL L 113, 2017, p. 62, ir OL L 167, 2018, p. 36), 2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamento (ES) 2016/1104, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų registruotų partneryščių turtinių pasekmių klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje (OL L 183, 2016, p. 30, klaidų ištaisymas OL L 113, 2017, p. 62) – 17 straipsnį. Dviejuose pastaruosiuose reglamentuose patikslinta, kad tuo atveju, jei dėl *lis pendens* situacijos sustabdomas bylos nagrinėjimas, „teismo, į kurį kreiptasi dėl ginčo, prašymu, bet kuris kitas teismas, į kurį kreiptasi, nedelsdamas pirmajam teismui praneša datą, kada į jį buvo kreiptasi“. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1) 29 straipsnis formuluojamas panašiai. Pažymėtina, kad šio reglamento 33 straipsnyje numatytas mechanizmas, kuris taikomas *lis pendens* atvejams už Sąjungos ribų ir kuris yra didelė naujovė, nėra toks pat.

15 Šis reglamentas panaikino 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, pripažinimo bei vykdymo (OL L 160, 2000, p. 19). Pastarojo reglamento 11 straipsnio 2 dalyje buvo numatyta galimybė nukrypti nuo trejopo (ieškinio pagrindo, dalyko ir bylos šalių) tapatumo tik santuokos nutraukimo atveju.

16 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL C 27, 1998, p. 1) su pakeitimais, padarytais vėlesnėmis konvencijomis dėl naujų valstybių narių prisijungimo prie šios konvencijos.

17 Žr. 2015 m. spalio 6 d. Sprendimą *A* (C-489/14, EU:C:2015:654, 27 punktas).

18 Žr. 2015 m. spalio 6 d. Sprendimą *A* (C-489/14, EU:C:2015:654, 29 punktas).

19 Žr. 2015 m. spalio 6 d. Sprendimą *A* (C-489/14, EU:C:2015:654, 30 punktas).

20 Žr. 2015 m. spalio 6 d. Sprendimą *A* (C-489/14, EU:C:2015:654, 34 punktas). Šis aiškinimas, grindžiamas Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnio aiškinimu, taip pat galioja taikant Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnio 2 dalį. Tokia išvada leidžia išnagrinėti atvejus, kai teismas, kuriame byla buvo iškelta pirmiau, nepareiškė tiesioginės nuomonės dėl savo jurisdikcijos.

50. Konkrečiau kalbant, kaip nurodė Teisingumo Teismas, „[n]elygu nacionalinėje teisėje numatytos galimybės, teismas, kuriame byla iškelta vėliau, gali, kai abiejų bylų šalys yra tos pačios, šalies, kuri nurodo *lis pendens* situaciją, paklausti, ar yra tokia byla ir ko joje reikalaujama. Be to, atsižvelgdamas į tai, kad Reglamentas Nr. 2201/2003 pagrįstas teismų bendradarbiavimu ir abipusiu pasitikėjimu, šis teismas gali pranešti pirmajam teismui apie jame pareikštą ieškinį, atkreipti jo dėmesį į *lis pendens* galimybę, paprašyti perduoti informaciją apie pareikštą ieškinį ir išreikšti savo nuomonę dėl jo jurisdikcijos pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 ar perduoti jam visus jau priimtus sprendimus šioje byloje. Galiausiai teismas, kuriame byla iškelta vėliau, gali kreiptis į savo valstybės narės centrinę instituciją“ [21].

51. Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnyje įtvirtintų *lis pendens* taisyklių privalomas pobūdis [22] yra pagrįstas jų tikslu. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „šiomis taisyklėmis siekiama išvengti lygiagrečių procesų skirtingų valstybių narių teismuose ir dėl to galinčių atsirasti tarpusavyje nesuderinamų sprendimų“ [23].

52. Jos padeda įgyvendinti automatiško valstybėse narėse priimtų sprendimų pripažinimo principą, kuris grindžiamas tarpusavio pasitikėjimo principu.

4. Dėl „lis pendens“ sąlygų ir jų taikymo pagrindinėje byloje

53. Remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, *lis pendens* situacijai apibūdinti vartojamos sąvokos, be kita ko, reglamentuose Nr. 44/2001 ir Nr. 2201/2003, turi būti laikomos savarankiškomis.

54. Pavyzdžiui, bylose dėl tėvų pareigų Teisingumo Teismas aiškiai priminė šį principą remdamasis Reglamento Nr. 2201/2003 tikslais ir „aplinkyb[e], kad šio reglamento 19 straipsnio 2 dalies formuluotėje vartojama ne „lis pendens“ sąvoka, kaip tai daroma įvairiose valstybių narių nacionalinės teisės sistemose, o įvairios materialinės sąlygos vardijamos kaip apibrėžimo kriterijai“ [24].

55. Kiek tai susiję su bylomis dėl santuokinio ryšio, iš Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnio 1 dalies, lyginamos su šio straipsnio 2 dalimi, matyti, kad vienintelė sąlyga, kuri turi būti išnagrinėta siekiant nustatyti lygiagrečiai vykstančio proceso buvimą, yra susijusi su bylos šalimis. Teisingumo Teismas turėjo galimybę tai aiškiai nurodyti 2015 m. spalio 6 d. Sprendime *A* [25]. Jis nusprendė, kad „*lis pendens* situacija gali susiklostyti, kai į du skirtingų valstybių narių teismus kreiptasi, kaip pagrindinėje byloje, vienu atveju dėl separacijos, o kitu – dėl santuokos nutraukimo, arba abiem atvejais kreiptasi dėl santuokos nutraukimo“ [26].

21 Žr. 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Purrucker* (C-296/10, EU:C:2010:665, 81 punktas). Šiuo klausimu Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose (RJECC) vaidina esminį vaidmenį siekiant palengvinti ir pagreitinti teismų bendradarbiavimą taikant šias *lis pendens* nuostatas arba Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnį.

22 Tas pats pasakytina apie Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnį, priešingai nei apie nuostatas, taikytinas susijusių bylų atveju (šio reglamento 28 straipsnis). Pažymėtina, kad Reglamente Nr. 2201/2003, kaip ir anksčiau galiojusiame Reglamente Nr. 1347/2000, nėra specialių nuostatų dėl susijusių bylų.

23 Žr. 2015 m. spalio 6 d. Sprendimą *A* (C-489/14, EU:C:2015:654, 29 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

24 Žr. 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Purrucker* (C-296/10, EU:C:2010:665, 66 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

25 C-489/14, EU:C:2015:654. Pažymėtina, kad šis sprendimas buvo priimtas praėjus daugiau nei dvejiems metams po Rumunijos teismo galutinio sprendimo, nagrinėjamo pagrindinėje byloje, priėmimo. Vis dėlto tą dieną „lis pendens“ sąvokos savarankiškumas jau buvo nurodytas keliuose Teisingumo Teismo sprendimuose.

26 Šio sprendimo 33 punktas. Šie atvejai taip pat vadinami „tariama *lis pendens*“ arba „netikra *lis pendens*“ situacija. Šias sąvokas vartoja A. Borrás aiškinamojoje ataskaitoje dėl pagal Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsnį parengtos konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka, pripažinimo ir vykdymo (OL C 221, 1998, p. 27, ypač 54 punktas). Šis paaiškinimas susijęs su Reglamento Nr. 1347/2000 11 straipsniu, kurį supaprastinta forma iš esmės atkartoja Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnis, kuriame reikalaujama tik to, kad bylos dėl santuokos nutraukimo, pripažinimo negaliojančia ar gyvenimo skyrium (separacijos) būtų tarp tų pačių šalių, nepriklausomai nuo jų procesinio statuso.

56. Jei nagrinėjant bylą dėl santuokinio ryšio buvo pateikti prašymai dėl tėvų pareigų, taikomos *lis pendens* taisyklės, susijusios su santuokos nutraukimu [27].

57. Tas pats galioja bylose dėl išlaikymo, jei prašymas „yra susij[ęs] su byla dėl asmens statuso“, kaip numatyta Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 2 punkte.

58. Priėmus sprendimą dėl santuokos nutraukimo priėmimo, jei netaikomas Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 2 dalies b punktas, pagal šio reglamento 19 straipsnio 2 dalį bylose dėl tėvų pareigų reikalaujama nustatyti, ar ieškinys pareikštas dėl to paties vaiko ir tuo pačiu ieškinio pagrindu [28]. Tuo atveju, kai pateikiamas prašymas dėl išlaikymo prievolės, pagal taikytinas *lis pendens* taisykles, nurodytas Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnyje, turi būti patikrintas ieškinio dalyko, pagrindo ir bylos šalių tapatumas.

59. Be to, pažymėtina, kad teismas, kuriame byla iškelta pirmiau, turi pirmenybę tol, kol jis konstatuoja, kad neturi jurisdikcijos, atlikęs privalomą patikrinimą pagal Reglamento Nr. 2201/2003 [29] 17 straipsnį, kiekvienoje proceso stadijoje [30].

60. Taigi, pagrindinėje byloje iškart po to, kai buvo kreiptasi į Rumunijos teismą, šis teismas turėjo taikyti *lis pendens* atvejų nagrinėjimo mechanizmą tiek sprendimui dėl santuokos nutraukimo, tiek šio sprendimo pasekmėms Rumunijoje gyvenančiam vaikui, vadovaudamasis Italijos teismo jurisdikcijos prorogacija [31].

61. Visgi iš *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas) 2013 m. birželio 12 d. sprendimo matyti, kad Rumunijos teismas netinkamai taikė Sąjungos teisę [32] atmesdamas S. Liberato pareikštą prieštaravimą dėl *lis pendens*, grindžiamą su santuokiniu ryšiu susijusiais ieškiniais. Iš tiesų, šis teismas iš pradžių rėmėsi Rumunijos nacionaline teise, kurioje įtvirtintos *lis pendens* ir sprendimo įsiteisėjimo sąlygos, ir paskui nusprendė, kad „[i]š [Reglamento Nr. 2201/2003] 19 straipsnio formuluotės aiškiai matyti, kad yra išvardyti trys atskiri *lis pendens* atvejai, t. y. „tarp tų pačių šalių <…> iškeliamos bylos dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia“, kad abu lygiagrečiai pareikšti ieškiniai turi turėti tik vieną bendrą dalyką iš trijų, o ne du skirtingus dalykus iš tų, kurie yra aiškiai ir išsamiai išvardyti nuostatos tekste <…> [Š]ioje byloje abiejų ieškinių dalykas skirtingas, t. y. gyvenimas skyrium (separacija) Italijoje ir santuokos nutraukimas Rumunijoje, todėl Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnis netaikytinas. Apeliacinis teismas teisingai konstatavo, kad Rumunijos teisės sistemoje nėra gyvenimo skyrium (separacijos) instituto. Todėl akivaizdu, kad negali būti „tapatumo“ tokiam ieškiniui, pareikštu kitos valstybės narės teismuose. Net jei toks institutas būtų, pažymėtina, kad santuokos nutraukimas nėra tapatus gyvenimui skyrium (separacijai)“.

27 Šiuo klausimu žr. Gaudemet-Tallon, H., „Divorce – Divorce prononcé en France – Introduction – Compétence des tribunaux français – Particularités de l'instance“, *JurisClasseur – Droit international*, LexisNexis, Paris, 2017 m. kovas, leidimas 547-10, ypač 135 punktas.

28 Dėl šių sąvokų aiškinimo žr. 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Purrucker* (C-296/10, EU:C:2010:665, 67 ir 68 punktai ir nurodyta jurisprudencija). Taip pat kaip pavyzdį žr. 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 68 ir 69 punktai).

29 Tas pats pasakytina dėl atvejo, kai pagal Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnį vieno ar kito teismo iniciatyva byla perduodama teismui, kuriam geriau tinka ją nagrinėti.

30 Dėl šio patikrinimo svarbos nagrinėjant bylas dėl tėvų pareigų ir dėl to, kad svarbu motyvuoti sprendimus šiuo klausimu, žr. 2010 m. liepos 15 d. Sprendimą *Purrucker* (C-256/09, EU:C:2010:437, 73 punktas ir nurodyta jurisprudencija) ir 2017 m. vasario 15 d. Sprendimą *W ir V* (C-499/15, EU:C:2017:118, 51 ir 54 punktai). Kiek tai susiję su būtinybe atlikti patikrinimus visose proceso stadijose, galima daryti palyginimą su 2014 m. lapkričio 12 d. Sprendimu *L* (C-656/13, EU:C:2014:2364, 58 punktas ir nurodyta jurisprudencija) ir su byla *IQ* (C-478/17), kuri šio metu nagrinėjama ir yra susijusi su Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnio taikymo sąlygomis. Žr. generalinio advokato M. Wathelet išvadą toje byloje (C-478/17, EU:C:2018:552).

31 Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 1 dalį jurisdikcijos prorogacijos atveju reikalaujama, kad motina neginčytų Italijos teismo jurisdikcijos (žr. šios išvados 23 punktą) ir kad šis teismas patikrintų, ar jo jurisdikcija atitinka tai, kas naudingiausia vaikui (pagal analogiją žr. 2014 m. spalio 1 d. Sprendimą *E.* (C-436/13, EU:C:2014:2246, 44 punktas)). Galima palyginti su 2018 m. sausio 16 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi *PM* (C-604/17, nepaskelbta Rink., EU:C:2018:10, 27–29 punktai) ir 2018 m. balandžio 19 d. Sprendimu *Saponaro ir Xylina* (C-565/16, EU:C:2018:265, 23, 24 ir 33–35 punktai ir nurodyta jurisprudencija).

32 Žr. šios išvados 25 ir 26 išnašas.

62. Be to, pažymėtina, kad *lis pendens* išimtis, kuria S. Liberato rėmėsi visose proceso stadijose, buvo grindžiama šia jurisdikcijos prorogacija, susijusia su ieškiniu dėl gyvenimo skyrium (separacijos), o ne taisyklėmis, taikytinomis bylose dėl tėvų pareigų ar išlaikymo.

63. Šiuo klausimu gali būti pažymėta, kad po to, kai 2012 m. sausio 19 d. Italijos teismas priėmė sprendimą byloje dėl santuokinio ryšio [33], yra gerokai sunkiau nagrinėti *lis pendens* klausimą [34]. Iš tiesų, byloje dėl tėvų pareigų šis klausimas gali būti toliau keliamas tik tuo atveju, jei šis teismas konstatuotų, kad turi jurisdikciją. Manau, kad ši jurisdikcija gali būti grindžiama tik Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 2 dalies b punkto [35] aiškinimu, kuris, mano nuomone, turi būti siejamas su reikalavimu atsižvelgti į tai, kas naudingiausia vaikui, ir kuris gavus motinos sutikimą pagrįstų jurisdikcijos prorogaciją proceso pradžioje [36].

64. Kadangi šios sąlygos turi būti įvykdytos siekiant pagrįsti, kad Italijos teismas turi jurisdikciją spręsti, visų pirma, dėl Rumunijos teismo sprendimo, kuriuo buvo išnagrinėta *lis pendens* situacija, pripažinimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įsitikinti, kad šios sąlygos buvo patikrintos [37].

65. Atsižvelgiant į visus šiuos argumentus, dabar reikia patikslinti, kokių pasekmių turi kilti dėl *lis pendens* taisyklių nesilaikymo pagrindinės bylos aplinkybėmis.

B. Dėl lis pendens taisyklių nesilaikymo pasekmių

66. Iš karto reikia pažymėti ypatingas pagrindinės bylos aplinkybes. Iš tiesų, teismas, kuriame byla buvo iškelta pirmiau ir kuriame tebenagrinėjamos tos pačios bylos tarp tų pačių šalių [38], turi priimti sprendimą dėl priešpriešinio reikalavimo pripažinti galutinį sprendimą, priimtą teismo, kuriame byla buvo iškelta vėliau.

67. Todėl vien dėl šios priežasties, priešingai, nei teigia Europos Komisija, pagrindinėje byloje negali būti remiamasi Teisingumo Teismo išvada byloje, kurioje buvo priimtas 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *Mercredi* [39], t. y. kad *lis pendens* atveju sprendimas byloje dėl tėvų pareigų, kurį, pažeidęs pareigą sustabdyti bylos nagrinėjimą [40], priėmė teismas, kuriame byla buvo iškelta vėliau, „nedarytų poveikio“ sprendimui, kurį turi priimti teismas, kuriame byla buvo iškelta pirmiau [41]. Iš tiesų, 2010 m.

33 Sprendimo dėl gyvenimo skyrium (separacijos) pasekmės, atrodo, nebuvo ginčijamos, nors priėmus šį sprendimą Rumunijoje buvo priimti du sprendimai, t. y. 2012 m. gruodžio 3 d. sprendimas ir 2013 m. birželio 12 d. sprendimas, kuriuo buvo atmestas S. Liberato apeliacinis skundas.

34 Iš tiesų, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 2 dalį jurisdikcijos prorogacija nebegalima, kai teismo sprendimas byloje dėl gyvenimo skyrium (separacijos) tapo galutinis. Be to, kaip Teisingumo Teismas pažymėjo 2018 m. birželio 28 d. Sprendime *HR* (C-512/17, EU:C:2018:513, 59 punktas ir nurodyta jurisprudencija), susijusiame su Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalies išaiškinimu, „Sąjungos teisės aktų leidėjo nuomone, geografiškai arčiausiai vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos esantis teismas geriausiai gali įvertinti dėl jo interesų nustatytinas priemones“.

35 Teisingumo Teismas nėra pareiškęs nuomonės konkrečiai dėl šios nuostatos taikymo. Tuo pačiu klausimu žr. generalinio advokato M. Wathelet išvadą byloje *IQ* (C-478/17, EU:C:2018:552, 45 punktas). Šis aiškinimas gali kilti iš komentaro, pateikto Pataut, É., ir Gallant, E., „Article 12: Prorogation of jurisdiction“ in Magnus, U., ir Mankowski, P., *European Commentaries on Private International Law, Brussels IIbis Regulation*, IV t., Sellier European Law Publishers, Otto Schmidt, Cologne, 2017, 41 punktas (p. 160). Toks atvejis nėra paminėtas Joubert, N., „Autorité parentale – Conflits de juridictions“, *JurisClasseur – Droit international*, LexisNexis, Paris, 2009 m. kovas, leidimas 549-20, ypač 44 punktas.

36 Ši analizė turi būti palyginta su analize, atlikta 2014 m. spalio 1 d. Sprendime *E.* (C-436/13, EU:C:2014:2246, 45–47 ir 49 punktai) ir 2017 m. vasario 15 d. Sprendime *W ir V* (C-499/15, EU:C:2017:118, 51 ir 52 punktai).

37 Manau, kad paskutiniame Italijos teismo sprendime turi būti aiškiai nurodyta, jog šis teismas priėmė sprendimą patikrinęs, ar galima jurisdikcijos prorogacija po kreipimosi į pirmąjį Italijos teismą 2007 m., atsižvelgiant į tai, kas naudingiausia vaikui.

38 Primintina, kad bylos šalių tapatumo reikalaujama byloje dėl išlaikymo. Byloje dėl santuokinio ryšio Italijos teismas priėmė galutinį sprendimą.

39 C-497/10 PPU, EU:C:2010:829.

40 Žr. šio sprendimo 68 ir 69 punktus.

41 Žr. minėto sprendimo 70 punktą.

gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi*[42] 67 punkte Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ginčijamas sprendimas, priimtas teismo, kuriame byla buvo iškelta vėliau, nebuvo tapęs galutinis. Be to, netikrumas dėl vaiko gyvenamosios vietos ir paini jo grąžinimo procedūra taip pat pateisino konkrečią išvadą, padarytą toje byloje.

68. Taip pat pažymėtina, kad pagrindinėje byloje klausimas dėl *lis pendens* taisyklių pažeidimo turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į nepripažinimo pagrindus, nurodytus reglamentuose Nr. 2201/2003 ir Nr. 44/2001.

69. Nagrinėdamas bylą, nesusijusią su santuokos nutraukimu[43], prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teisingai konstatavo, kad iš visų Reglamente Nr. 2201/2003 numatytų nepripažinimo pagrindų tik šio reglamento 23 straipsnio a punkte numatytas kriterijus dėl akivaizdaus prieštaravimo valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą dėl tėvų pareigų[44], viešajai tvarkai turi būti nagrinėjamas kartu su šio reglamento 24 straipsniu. Iš tiesų, pagal pastarąjį straipsnį viešosios tvarkos kriterijus negali būti taikomas jurisdikcijos taisyklėms, nurodytoms minėto reglamento 3–14 straipsniuose.

70. Teisingumo Teismas jau nagrinėjo tokį klausimą Sprendime *P*.

71. Man neatrodo, kad skirtumas tarp toje byloje nagrinėtų aplinkybių[45] ir dabar nagrinėjamos pagrindinės bylos aplinkybių gali nulemti pirmojoje byloje priimto sprendimo netaikymą šioje byloje, nes, pirma, Teisingumo Teismo sprendimas yra skirtas jurisdikcijos ir lygiagrečių procedūrų derinimo taisyklių sąsajai su taisyklėmis, leidžiančiomis atsisakyti pripažinti valstybėje narėje priimtus sprendimus, ir, antra, jis grindžiamas bendraisiais principais, kurie buvo iš esmės identiškai pakartoti 2015 m. liepos 16 d. Sprendime *Diageo Brands*[46].

72. Iš Sprendimo *P* matyti, kad Teisingumo Teismas, remdamasis aiškinimu, taikomu įgyvendinat Reglamentą Nr. 44/2001, nusprendė taikyti tokį pat ribojantį aiškinimą atsisakymo pripažinti sprendimą pagrindams, todėl, kadangi pagrindinėje byloje kaip tik taikytini du reglamentai, tai leidžia laikyti, jog šiuo sprendimu turi būti vadovaujamasi atsakant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktus prejudicinius klausimus.

73. Teisingumo Teismas priminė, pirma, kad, „remiantis [Reglamento Nr. 2201/2003] 21 konstatuojamąja dalimi, jis pagrįstas koncepcija, pagal kurią valstybėje narėje priimtų teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas turi būti grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, o nepripažinimo pagrindai turėtų būti minimalūs“[47], ir, antra, kad „[l]aikantis šios sistemos Reglamento Nr. 2201/2003 23 straipsnį, kuriame įtvirtinti galimi sprendimo dėl tėvų pareigų nepripažinimo pagrindai, reikia aiškinti siaurai, nes jis yra kliūtis įgyvendinti vieną iš pagrindinių šio reglamento tikslų“[48].

42 C-497/10 PPU, EU:C:2010:829.

43 Dėl to, kad sprendimas dėl santuokos nutraukimo ir sprendimas dėl gyvenimo skyrium (separacijos) negali būti tapatinami, žr. 26 išnašoje nurodytą A. Borrás aiškinamąją ataskaitą, ypač 71 punktą.

44 Tas pats pasakytina dėl išlaikymo prievolės. Taikytini Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 1 punktas ir 35 straipsnio 3 dalis.

45 Ginčijamą sprendimą priėmė teismas, kuriame byla buvo iškelta pirmiau. Ginčas buvo kilęs dėl vaiko gyvenamosios vietos ir atitinkamai – dėl šio teismo jurisdikcijos, teigiant, kad jis priėmė sprendimą pažeidęs Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnyje nurodytus įpareigojimus.

46 C-681/13, EU:C:2015:471 (40–42 ir 44 punktai).

47 Žr. Sprendimo *P* 35 punktą.

48 Sprendimo *P* 36 punktas. 2017 m. vasario 15 d. Sprendime *W ir V* (C-499/15, EU:C:2017:118, 50 punktas ir nurodyta jurisprudencija) Teisingumo Teismas priminė, kad teismo sprendimų tarpusavio pripažinimo principas „yra kertinis akmuo kuriant tikrą teisminę erdvę“, kaip matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 2 konstatuojamosios dalies.

74. Šie tikslai ir šie principai pagrindė tai, kad Reglamento Nr. 2201/2003 24 straipsnyje Sąjungos teisės aktų leidėjas įtvirtino kategorišką draudimą peržiūrėti valstybės narės teismo jurisdikciją [49] ir „aiškiai nurod[ė], kad to paties reglamento 23 straipsnio a punktas negali būti tokios priežiūros pagrindas“ [50], kiek tai susiję su šio reglamento 3–14 straipsniais [51]. Šis esminis draudimas, nuo kurio negalima nukrypti tiesiogiai ar netiesiogiai, taip pat išplaukia iš jurisdikcijos taisyklių vienodinimo ir prezumpcijos, kad kiekvienas teismas, kuriame iškelta byla, tinkamai jas patikrina.

75. Sprendime *P*, vadovaudamasis visais šiais motyvais, Teisingumo Teismas draudimą taikyti kriterijų, susijusį su prieštaravimu prašomos valstybės narės viešajai tvarkai, išplėtė ir Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsniui [52].

76. Vis dėlto, nors šio reglamento 19 straipsnis, kaip ir 15 straipsnis, yra minėto reglamento II skyriuje „Jurisdikcija“, juo nėra papildomos konkrečios nuostatos dėl jurisdikcijos priskyrimo, esančios 1 ir 2 skirsniuose, nes jis yra 3 skirsnyje, susijusiame su „bendrosiomis nuostatomis“.

77. Todėl manau, kad turi būti taikoma Sprendime *P* padaryta išvada. Iš tiesų, kai teismas, kuriame byla buvo iškelta pirmiau ir kuris nagrinėja priešpriešinį reikalavimą dėl sprendimo pripažinimo, tikrina, ar teismas, kuriame byla buvo iškelta vėliau, teisingai taikė *lis pendens* taisykles, ir tikrina priežastis, dėl kurių antrasis teismas neatsisakė savo jurisdikcijos, pirmasis teismas atlieka antrojo teismo jurisdikcijos tikrinimo kontrolę. Vis dėlto pagal Reglamento Nr. 2201/2003 24 straipsnį jam tai daryti draudžiama.

78. Be to, kaip matyti iš jurisdikcijos taisyklių įgyvendinimo sąlygų, kurias išdėsčiau pirmiau, ši kontrolė negali apsiriboti kreipimosi į teismą datų patikrinimu. Todėl sprendimo pripažinimo stadijoje taip pat gali būti problemiška įvertinti šių taisyklių nepaisymo sunkumą. Iš tiesų, gali būti, ypač bylose dėl tėvų pareigų ir jurisdikcijos prorogacijos atveju, kad teismams apsikeitus informacija teismas, kuriame byla iškelta pirmiau, atsisakys savo jurisdikcijos, be kita ko, vadovaudamasis jurisdikcijos nustatymo kriterijais, t. y. artumo vaiko gyvenamajai vietai kriterijumi ir reikalavimu kuo labiau atsižvelgti į vaiko interesus [53].

79. Be to, kaip Teisingumo Teismas pažymėjo Sprendime *P*, „valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teismas, nepažeisdamas Reglamento Nr. 2201/2003 tikslo, negali atsisakyti pripažinti kitos valstybės narės teismo sprendimo tik dėl to, kad mano, jog šiame sprendime buvo netinkamai taikyta nacionalinė ar Sąjungos teisė“ [54]. Taigi, atrodo, sunku pagrįsti, jog atvejis, kai nebuvo išspręsta jurisdikcijos kolizija [55] lygiagrečiai nagrinėjamose bylose, turėtų būti vertinimas griežčiau nei atvejai, kuriais nebuvo atlikta jurisdikcijos tikrinimo [56] arba buvo padaryta klaidų šiuo klausimu ir kuriems netaikoma jokia kontrolė pagal Reglamento Nr. 2201/2003 24 straipsnio ir kelių kitų Sąjungos reglamentų nuostatas.

49 Šis draudimas yra numatytas daugelyje reglamentų, nes jis yra neatsiejamas nuo tarpusavio pasitikėjimo principo. Be kita ko, žr. Reglamento Nr. 1215/2012 45 straipsnio 3 dalį ir reglamentų 2016/1103 ir 2016/1104 39 straipsnį. Teisingumo Teismo teigimu, tai yra pagrindinis principas, žr. 2000 m. kovo 28 d. Sprendimą *Krombach* (C-7/98, EU:C:2000:164, 31 punktas).

50 Žr. Sprendimo *P* 42 punktą.

51 Dėl šios nuorodos šio straipsnio formuluotė skiriasi nuo Reglamento Nr. 44/2001 35 straipsnio 3 dalies teksto, kuris formuluojamas bendrai: „<…> kilmės valstybės narės teismo jurisdikcija gali nebūti peržiūrima. 34 straipsnio 1 punkte minimas viešosios tvarkos kriterijus negali būti taikomas taisyklėms dėl jurisdikcijos.“

52 Žr. Sprendimo *P* 45 punktą.

53 Žr. 2018 m. birželio 28 d. Sprendimą *HR* (C-512/17, EU:C:2018:513, 59 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

54 Žr. Sprendimo *P* 46 punktą, kuriame priminta nesikeičianti taisyklė dėl draudimo peržiūrėti sprendimą (be kita ko, žr. Reglamento Nr. 44/2001 36 straipsnį ir 45 straipsnio 2 dalį ir Reglamento Nr. 2201/2003 26 straipsnį).

55 Šis pasakymas vartojamas 2009 m. liepos 16 d. Sprendime *Hadadi* (C-168/08, EU:C:2009:474, 56 punktas) ir 2014 m. spalio 9 d. Sprendime *C* (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 37 punktas).

56 Kaip pavyzdį žr. Sprendimą *P* ir 2017 m. vasario 15 d. Sprendimą *W ir V* (C-499/15, EU:C:2017:118). Taip pat žr. pastabas, pateiktas Joubert, N., „La résidence de l'enfant du divorce face à la demande de modification de la décision relative à la garde et aux aliments“, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Paris, 2018, p. 138–142, ypač 9 punktas (p. 140 ir 141).

80. Atsižvelgdamas į visas šias aplinkybes, darau išvadą, kad nors Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnyje nėra tiesioginės nuorodos į šio reglamento 24 straipsnį, pastarasis turi būti aiškinamas taip, kad jame įtvirtintas draudimas peržiūrėti kilmės valstybės narės teismo jurisdikciją taikomas ir *lis pendens* taisyklių pažeidimo atveju [57].

81. Dėl su išlaikymu susijusių prašymų pažymėtina, kad šiuo klausimu nekyla jokių sunkumų atsižvelgiant į Reglamento Nr. 44/2001 35 straipsnio 3 dalies formuluotę [58].

82. Atsižvelgdamas į visus šiuos argumentus, siūlau Teisingumo Teismui nuspręsti, kad Reglamento Nr. 44/2001 35 straipsnio 3 dalis ir Reglamento Nr. 2201/2003 24 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal šias nuostatas draudžiama laikyti, jog tai, kad teismas, kuriame byla buvo iškelta vėliau, pažeidė Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnyje ir Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnyje nurodytas *lis pendens* taisykles, yra pagrindas nepripažinti šio teismo sprendimo vadovaujantis jo prieštaravimu valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti šį sprendimą, viešajai tvarkai.

83. Siekdamas išsamumo noriu patikslinti, kad jei būtų pripažinta, jog viešosios tvarkos kriterijus yra taikytinas, Sprendime *P* taip pat yra nustatytos ribos, kurias reikia patvirtinti [59].

84. Iš tiesų, šis sprendimas pagrįstas principais, kurie daug kartų buvo nurodyti aiškinant keliuose reglamentuose, taikytinuose laisvam sprendimų judėjimui [60] numatytus nepripažinimo pagrindus, ir Sąjungos teisės aktų leidėjo reikalavimu atsižvelgti į tai, „kas naudingiausia vaikui“ [61] tuo atveju, jei atsisakoma pripažinti byloje dėl tėvų pareigų priimtą sprendimą, ir kartu nepamiršti, jog visuomet išlieka galimybė pakeisti su vaiku susijusius sprendimus.

85. Todėl ir šį kartą turi būti nuspręsta, kad „Reglamento Nr. 2201/2003 23 straipsnio a punktą reikia aiškinti taip, kad jeigu, atsižvelgiant į tai, kas naudingiausia vaikui, nepadaryta akivaizdaus teisės normos, kuri valstybės narės teisės sistemoje laikoma esmine, arba teisės, kuri toje teisės sistemoje pripažįstama pagrindine, pažeidimo, šia nuostata šios valstybės narės teismui, kuris mano turįs jurisdikciją spręsti vaiko globos klausimą, neleidžiama atsisakyti pripažinti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl šio vaiko globos“ [62].

86. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad *lis pendens* taisyklių pažeidimas, atsižvelgiant į jų funkciją automatiško sprendimų pripažinimo Sąjungoje sistemoje, kenkia viešosios procesinės tvarkos principui, kuriuo užtikrinamas sprendimų judėjimas.

57 Atsižvelgiant į šio klausimo, kaip ir Sprendime *P* nagrinėto klausimo, svarbą, gali būti paraginta Reglamento Nr. 2201/2003 naują redakciją papildyti pasiūlymu dėl šio 24 straipsnio. Pažymėtina, kad nebuvo pasiūlyto jokio jurisdikcijos taisyklių pakeitimo nei pradiniame projekte, t. y. Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis bei tarptautiniu vaikų grobimu, pripažinimo ir vykdymo pasiūlyme (COM(2016) 411 *final*), nei dėl šio pasiūlymo pateiktoje 2018 m. sausio 18 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucijoje, su ja galima susipažinti šiuo interneto adresu: http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0017+0+DOC+XML+V0//FR. Dėl padėties po paskutinių šio projekto svarstymų Europos Sąjungos Taryboje žr. *Bulletin Quotidien Europe* Nr. 12033, *Agence Europe*, 2018 m. birželio 5 d., p. 2.

58 Žr. šios išvados 51 išnašą.

59 Žr. šio sprendimo 35–39 punktus ir 2015 m. liepos 16 d. Sprendimą *Diageo Brands* (C-681/13, EU:C:2015:471), cituojamą Sprendimo *P* 37 ir 39 punktuose, – tai leidžia daryti tokią pat išvadą išlaikymo srityje, kuriai taikomas Reglamentas Nr. 44/2001.

60 Dėl Reglamento Nr. 44/2001 žr. 2016 m. gegužės 25 d. Sprendimą *Meroni* (C-559/14, EU:C:2016:349, 38–42 punktai ir nurodyta jurisprudencija).

61 Žr. Sprendimo *P* 39 punktą. Taip pat žr. šios išvados 93 punktą.

62 Žr. Sprendimo *P* 53 punktą.

87. Vis dėlto tokiam vertinimui negali būti pritarta, nes šių taisyklių svarba negali būti prilyginta taisyklių, kurias Teisingumo Teismas taiko konstatuodamas, kad sprendimo pripažinimas pažeistų Sąjungos viešąją procesinę tvarką [63], svarbai. Toks vertinimas turi atitikti pirmiau išdėstytus principus, t. y. nepripažinimas turi būti apribojamas pagrindais, išdėstytais Reglamento Nr. 2201/2003 23 straipsnyje, remtis viešosios tvarkos išlyga galima tik išimtiniais atvejais ir valstybei, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teismui draudžiama atsisakyti pripažinti kitoje valstybėje narėje priimtą sprendimą vien dėl to, kad, jo nuomone, buvo netinkamai taikyta Sąjungos teisė.

88. Puikiai suprantu savo analizės trūkumus tokiomis aplinkybėmis, kai *lis pendens* taisyklės aiškiai įtvirtintos teisės aktuose ir Reglamente Nr. 2201/2003 numatytas platus jurisdikcijos pagrindų pasirinkimas, ypač kalbant apie atvejus, kai kreipiamasi į teismą valstybėje narėje, kurioje pagal įstatymus neleidžiama iškart reikalauti santuokos nutraukimo [64].

89. Taigi, galėtų būti teigiama, kad dėl labai plačios siūlomo sprendimo taikymo srities, kuri negali būti apribota šeimos srityje taikomais reglamentais, automatiško sprendimų pripažinimo principo pagrindai gali būti labai susilpninti, nes nebuvo numatyta sankcija už imperatyvios normos, įtvirtintos daugelyje Sąjungos reglamentų, pažeidimą.

90. Vis dėlto tokie nuogąstavimai negali pasiteisinti, nes šie reglamentai grindžiami visų pirma valstybių narių teismų bendradarbiavimu ir tarpusavio pasitikėjimu ir turi būti vadovaujamasi tokia pat logika kaip ir ta, kuri taikoma pripažįstant ir vykdant kiekvienoje valstybėje narėje priimtus sprendimus [65].

91. Todėl iš principo neturi būti manoma, kad padaugės *lis pendens* taisyklių nepaisymo atvejų, tuo labiau kad, priešingai nei Rumunijos teismui pagrindinėje byloje, nuo 2015 m. valstybių narių teismams yra žinomas Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnio 1 dalies išaiškinimas ir ateityje šios pagrindinės bylos pagrindu jiems bus pateiktas papildomas Teisingumo Teismo išaiškinimas dėl *lis pendens* sąlygų ir įgyvendinimo taisyklių sprendžiant šeimos ginčus [66].

92. Taip pat reikia pabrėžti, kad teismams yra suteikta galimybė išvengti nuo procesinio pobūdžio kolizijų neatsiejamų sunkumų pasinaudojant teismų bendradarbiavimu ir dialogu, kaip aprašyta pirmiau [67], be kita ko, vadovaujantis Reglamento Nr. 1215/2012 29 straipsnio 2 dalies ir reglamentų Nr. 2016/1103 ir 2016/1104 17 straipsnių nuostatomis [68].

63 Žr. 2000 m. kovo 28 d. Sprendimą *Krombach* (C-7/98, EU:C:2000:164) ir 2009 m. balandžio 2 d. Sprendimą *Gambazzi* (C-394/07, EU:C:2009:219), lyginamus su 2016 m. gegužės 25 d. Sprendimu *Meroni* (C-559/14, EU:C:2016:349).

64 Kaip pavyzdį dėl delsimo taktikos pasinaudojant gyvenimo skyrium (separacijos) prilyginimu santuokos nutraukimui ir dėl *lis pendens* taisyklės nulemto vėlavimo nagrinėjant ieškinį dėl santuokos nutraukimo žr. Bonomi, A., Bonomi, A., „La compétence internationale en matière de divorce, quelques suggestions pour une (improbable) révision du règlement Bruxelles II bis“, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Paris, 2017, p. 511–534, ypač p. 528–530, [a punktas] ir 80 išnašoje nurodytas komentaras, pateiktas Mankowski, P., „Article 19: Lis pendens and dependent actions“ in Magnus, U., ir Mankowski, P., minėtas veikalas, 37 punktas (p. 249 ir 250).

65 Šiuo klausimu žr. 2015 m. liepos 16 d. Sprendimą *Diageo Brands* (C-681/13, EU:C:2015:471, 40 punktas).

66 Šis aiškinimas turi būti siejamas su Teisingumo Teismo jau priimtais sprendimais dėl Reglamento Nr. 4/2009, kuris taikomas bylose dėl išlaikymo prievolių nuo 2011 m. birželio 18 d.

67 Žr. šios išvados 50 punktą.

68 Šiuo klausimu žr. labai įdomius pasiūlymus Niboyet, M.-L., ir Geouffre de la Pradelle, G., *Droit international privé*, 6-asis leidimas, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Collection „Manuels“, Paris, 2017, 621 ir 622 punktai (p. 424–426).

93. Taip pat reikia nurodyti, kad bylose dėl tėvų pareigų, kadangi bet koks sprendimas turi būti priimamas atsižvelgiant į tai, kas naudingiausia vaikui[69], yra privaloma užkirsti kelią sprendimų pripažinimo sunkumams. Šiuo klausimu pagrindinėje byloje Teisingumo Teismui turėtų būti leidžiama pareikšti nuomonę, labiau[70] susijusią su *lis pendens* sąlygomis. Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnyje numatytos procedūros taikymas taip pat galėtų būti leidžiamas vienos iš šalių prašymu ar teismų iniciatyva[71].

94. Be to, jeigu išimtinėmis aplinkybėmis *lis pendens* taisyklės būtų pažeistos dėl taikytinų reglamentų ir Teisingumo Teismo jurisprudencijos nepaisymo, arba jeigu dėl šio pažeidimo būtų pažeistos svarbesnės procesinės teisės, kaip antai garantija, kad tas iš tėvų, pas kurį vaikas negyvena, galės pateikti savo argumentus[72], arba jeigu būtų nepaisoma bylos nagrinėjimo per protingą laiką reikalavimo, tuomet atrodytų pagrįsta remtis nepripažinimo pagrindu, susijusiu su valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, viešąja tvarka, kurioje įtvirtintos pagrindinės teisės, pripažįstamos Sąjungos teisėje.

95. Galiausiai, primintina, kad Komisija gali spręsti, ar pareikšti ieškinį dėl įsipareigojimų nevykdymo[73] tuo atveju, jei nacionalinė teisė ar Sąjungos teisė taikoma netinkamai ir jei teisių gynimo tvarka, nustatyta kiekvienoje valstybėje narėje, turi trūkumų, ir kartu turi būti taikomas SESV 267 straipsnyje numatytas prejudicinio kreipimosi mechanizmas, kad būtų užkirstas kelias tolesniems viešosios tvarkos pažeidimams[74].

IV. Išvada

96. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) pateiktus prejudicinius klausimus:

2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 35 straipsnio 3 dalis ir 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 24 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal šias nuostatas draudžiama laikyti, jog tai, kad teismas, kuriame byla buvo iškelta vėliau, pažeidė Reglamento Nr. 44/2001 27 straipsnyje ir Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnyje nurodytas *lis pendens* taisykles, yra pagrindas nepripažinti šio teismo sprendimo, kadangi jis prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti šį sprendimą, viešajai tvarkai.

69 Kaip pavyzdį dėl bylos nagrinėjimo sustabdymo *lis pendens* pagrindu ribų, kurias Teisingumo Teismas nustatė tuo atveju, jei negaunama teismo, kuriame byla iškelta pirmiau, atsakymo, žr. 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Purrucker* (C-296/10, EU:C:2010:665, 82–84 punktai). Taip pat žr. šios išvados 57 išnašoje nurodytą Tarybos projektą dėl naujos Reglamento Nr. 2201/2003 redakcijos, kurioje šis principas labiau akcentuojamas.

70 Reikia pažymėti, kad šiuo atveju bylų dėl tėvų pareigų ir išlaikymo, susijusių su vaiku, kuris gimė 2006 m. vasario mėn. ir gyvena Rumunijoje nuo 2006 m. spalio mėn., nagrinėjimas Italijoje tebevyksta vienuolika metų (į teismą buvo kreiptasi 2007 m. gegužės mėn., o pirmasis sprendimas dėl bylos esmės buvo priimtas 2013 m. liepos mėn. po to, kai 2012 m. sausio mėn. byla buvo perduota tyrimui) ir kad ginčas yra kilęs dėl Rumunijoje priimto sprendimo, kuris tapo galutinis prieš penkerius metus (2013 m. birželio 12 d.), pripažinimo.

71 Dėl bendrųjų principų taikant Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnį žr., be kita ko, 2016 m. spalio 27 d. Sprendimą *D.* (C-428/15, EU:C:2016:819, 43 punktas).

72 Galima palyginti su 2000 m. kovo 28 d Sprendimo *Krombach* (C-7/98, EU:C:2000:164) 44 punktu, kuriame nurodyta, kad „viešosios tvarkos išlyga turi būti galima remtis išimtiniais atvejais, kai sprendimo priėmimo valstybės teisės aktuose ir pačioje [1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijoje dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo su pakeitimais, padarytais vėlesnėmis konvencijomis dėl naujų valstybių narių prisijungimo prie šios konvencijos] numatytų garantijų nepakanka, kad atsakovas būtų apsaugotas nuo akivaizdaus jo teisės į gynybą, kaip ji pripažįstama [1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytoje Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje], pažeidimo sprendimo priėmimo valstybės teisme“, ir su 2016 m. gegužės 25 d. Sprendimu *Meroni* (C-559/14, EU:C:2016:349, 44–46 punktai ir nurodyta jurisprudencija).

73 Žr. 2015 m. liepos 16 d. Sprendimą *Diageo Brands* (C-681/13, EU:C:2015:471, 55 punktas).

74 Žr. 2016 m. gegužės 25 d. Sprendimą *Meroni* (C-559/14, EU:C:2016:349, 47 punktas ir nurodyta jurisprudencija).